

SIFAT SO'Z TURKUMINING INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA IFODALANISHI.

Ashurova Nigora G'ofurovna

Abstract: *Sifat eng oson tushuniladigan va o'zlashtira oladigan so'z turkumi bo'lib hisoblanadi. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi mustaqil so'z turkumlaridan biri hisoblangan sifat so'z turkumi haqida so'z borgan. Shu bilan bir qadorda sifatso'z turkumining darajalanishi haqida ma'lumotlar berilgan. Ingliz va o'zbek tillaridagi sifat so'z turkumining o'xshash va farqli tomonlari yoritib berilgan.*

Key words: *sifat, sifatning darajalari, asliy sifat, nisbiy sifat, sifatningqiyoslanishi, oddiy daraja, orttirma daraja, qiyosiy daraja*

Sifat narsa buyumning rangi (oq, ko'k, sariq), hajmi (katta-kichik), shakli (yumshoq, yumaloq, uzunchoq), mazzasi (shirin, achchiq), xususiyati (yaxshi, yomon, qo'pol), xislati (chaqqon, mohir), o'rin yoki paytga munosabati (yozgi, qishgi) kabilarni ifodalaydi.

Shaxs va narsa buyumlarning belgisini, xususiyatini, rangini, hajmini, mazzasini, turini bildiradigan so'zlar turkumi sifat deb ataladi. Sifat o'zi aniqlayotgan ot oldidan kelib qanday?, qanaqa?, qaysi? kabi so'roqlarga javob bo'ladi. Sifatlar ma'nosi va ayrim grammatik belgisiga ko'ra asliy va nisbiy sifatlariga ajratiladi. Belgini bevosita anglatib uni darajalab ko'rsata oladigan sifatlar asliy sifatlar hisoblanadi. Misol uchun: baland, yaxshi, katta.

Nisbiy buyum belgisini o'rin yoki payt tushunchasiga nisbatlash, mo'ljallash, boshqa narsaga o'xshatish kabi ma'nolar orqali ifodalanadigan sifatlar nisbiy sifatlar deyiladi. Nisbiy sifat belgini darajalab ko'rsatmaydi. Misol uchun: bog'dagi mevalar, yozgi ko'ylaklar.

Sifat qatnashgan gaplar:

1. Mart oyining o'rtalarida atrof yam-yashil tusga kiradi.

2. Bodom, o'rik daraxtlarining och pushti rangli gullari tabiatni bezadi.

3. Oppoq qor baland tog'larning cho'qqisidagina qoladi.

4. Uyga kirishim bilanoq mazzali taomning xushbo'y hidi ishtahamni ochdi. O'zbek tilida sifatning to'rt xil daraja shakli mavjud. Oddiy, qiyosiy, orttirma hamda ozaytirma darajalar. Ular quyidagi usullar bilan yasaladi:

1) sifatni juftlash usuli bilan

-roq qo'shimchasini qo'shish orqali 2)

3) eng, juda, biroz, sal kabi so'zlarni qo'shish orqali

Ingliz tilida ham sifat, huddi o'zbek tilidagidek, o'ning belgisini bildiradi. Ingliz tilida sifat har doim otdan oldin ishlatiladi.

Ingliz tilida sifatlar uch xil darajada bo'ladi. Oddiy daraja, qiyosiy daraja va orttirma daraja. Misol uchun: Bu yaxshi mashina. "Yaxshi" oddiy darajadagi sifat. Bu mashina boshqa bittasiga qaraganda yaxshiroq. "Yaxshiroq" qiyosiy darajadagi sifat. Bu eng yaxshi mashina. "Eng yaxshi" orttirma darajadagi sifat. Ingliz tilida ham sifat

xuddi o'zbek tilidagidek otning belgisini bildiradi. Ingliz tilida ham sifat har doim oldin ishlatiladi. Masalan: a small car (kichkina mashina), an important subject (muhim fan).

Ingliz tilidagi sifatlarni biz ikki guruhga ajratamiz. Bular a) bir yoki ikki bo'g'inli sifatlari; masalan: a small car (kichkina mashina), a heavy jacket (qalin kurtka) kabi, b) uch va undan ortiq bo'g'inli sifatlari; masalan: an important subject (muhim fan), an interesting lesson (qiziqarli dars) kabi.

Bir bo'g'inli sifatlarda darajalanish: a small car (kichkina mashina), a smaller car (kichkinaroq mashina), the smallest car (eng kichkina mashina).

Ingliz tilida bir va ikki bo'g'inli sifatlarning qiyosiy darajasida sifatga -er qo'shimchasi qo'shiladi. Bu qo'shimcha o'zbek tilidagi -roq qo'shimchasiga to'g'ri keladi.

Bir yoki ikki bo'g'inli sifatlarning orttirma darajasini yasashning ham o'z qoidasi bor. Bunda sifatga -est qo'shimchasi qo'shiladi va har doim orttirma darajadagi sifatdan oldin "the" aniq artikli qo'yiladi. Ingliz tilidagi -est qo'shimchasi o'zbek tilidagi -eng so'ziga to'g'ri keladi.

Uch va undan ortiq ko'p bo'g'inli sifatlarning darajalanishi esa quyidagichadir. Ko'p bo'g'inli sifatlarning oddiy darajasida sifatga hech qanday qo'shimcha qo'shilmaydi, sifatning o'zi yoziladi. Masalan: An important subject (muhim fan). Ko'p bo'g'inli sifatlarning qiyosiy darajasini yasash uchun ko'p bo'g'inli sifatdan oldin more qo'shimchasi qo'yiladi. Masalan: more important subject (muhimroq fan). Orttirma darajasini yasash uchun esa sifat oldidan the most qo'shiladi. The most important subject (eng muhim fan).

Ingliz tilidagi ba'zi sifatlari yuqoridagi qoidalarga bo'ysunmaydi. Mazkur sifatlari quyidagilardir:

1. Good-better-the best (yaxshi-yaxshiroq-eng yaxshi)

2. Bad-worse-the worst (yomon-yomonroq-eng yomon)

3. Little-less-the least/less (kichkina, kam-kichkinaroq, kamroq-eng kam, eng kichkina)

4. Much, many, a lot of, a lot-more-the most (ko'p-ko'proq-eng ko'p)

5. Far-farther\ further-the farthest\ furthest (uzoq-uzoqroq-eng uzoq)

Ikki predmet bir-biriga qiyoslanganda yoki solishtirilganda sifatning qiyosiy darajasidan foydalaniladi. Bu esa yuqorida aytib o'tilganidek sifatga -er qo'shimchasini qo'shish bilan yasaladi va sifatdan keyin than (-dan ko'ra, -ga qaraganda) so'zi ishlatiladi. Misol uchun: bigger-kattaroq. This house is bigger than yours (Bu uy siznikidan kattaroq).

Bir necha predmetlar orasidan eng yuqori sifat darajasiga ega bo'lganini tanlashda esa sifatning orttirma darasidan foydalaniladi. Bu sifatga -est qo'shimchasi qo'shish yordamida yasaladi. Sifat oldidan the artikli qo'yiladi. Misol uchun: biggest-eng katta. This house is the biggest one in the street (bu shu ko'chadagi eng kattasidir).

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА:

- 1.Barxudarov L. S, Shteling D. A, “Grammatika angliyskogo yazika”. 1973.
- 2.Bo‘ronov J, Bo‘ronov M, Tashbayeva M “Ingliz tili grammatikasi”. Toshkent – 1978.
- 3.Maxmudov N, Nurmatov A, “O‘zbek tilining nazariy grammatikasi”. Toshkent – 1995.
- 4.Mirzayev M, Usmonov S, Rasulov I “O‘zbek tili”. Toshkent 1978.
- 5.Raymond Murphy. “English Grammar in USE. A self-study reference and practise book for elementary level”. Cambridge University Press 1985.